

TARBIYA VA O‘QITISH UYG‘UNLIGIDA TA’LIMGA ZAMONAVIY YONDASHUV

Narziqulova Nigora Botir qizi

Hamid Olimjon va Zulfiya nomidagi ijod maktabi tarbiyachisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada tarbiya va o‘qitish jarayonining o‘zaro uyg‘unligi va bu uyg‘unlik asosida ta’limga zamonaviy yondashuvlarning ahamiyati yoritilgan. Ta’lim tizimidagi integrativ, kompetensiyaviy va shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvlar orqali o‘quvchilarda bilim olish bilan birga axloqiy, ijtimoiy va estetik qadriyatlarni shakllantirishning dolzarb jihatlari tahlil qilingan. Maqolada ilg‘or xorijiy va mahalliy tajribalar, shuningdek, ta’limda tarbiyaning o‘rni bo‘yicha metodologik qarashlar ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Tarbiya, o‘qitish, uyg‘unlik, zamonaviy yondashuv, integratsiya, kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim.

Zamonaviy ta’lim jarayonida faqatgina bilim berish emas, balki shaxsni har tomonlama kamol toptirish, uni axloqiy, ijtimoiy va estetik jihatdan tarbiyalash ham ustuvor maqsadlardan biridir. Tarbiya va o‘qitishning uyg‘unligi — bu faqat pedagogik muammolarni hal etish emas, balki jamiyatning ijtimoiy barqarorligini ta’minlovchi asosiy omil hisoblanadi. Bugungi globallashtirish sharoitida ta’limga yondashuvlar yangilanib, kompetensiyaviy, shaxsga yo‘naltirilgan va STEAM kabi zamonaviy yondashuvlar keng qo‘llanilmoqda. Mazkur maqolada ana shu yondashuvlar doirasida tarbiya va o‘qitish uyg‘unligining o‘rni va samaradorligi tahlil qilinadi.

Tarbiya va o‘qitish uyg‘unligida ta’limga zamonaviy yondashuv masalasi o‘zbek ta’lim tizimida dolzarb hisoblanadi. Bu yondashuv ta’lim jarayonida tarbiyaviy va o‘quv jarayonlarini muvozanatlashtirish, zamonaviy texnologiyalar va pedagogik innovatsiyalarni joriy etish orqali talabalarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlashni ko‘zlaydi. Quyida asosiy jihatlarni ko‘rib chiqamiz:

Tarbiya va o‘qitish uyg‘unligi

- Tarbiya shaxsni axloqiy, ma’naviy va ijtimoiy jihatdan shakllantirishga qaratilgan bo‘lsa, o‘qitish bilim va ko‘nikmalarni egallashga xizmat qiladi.

- Zamonaviy yondashuvda bu ikki komponent bir-birini to‘ldiradi: tarbiya o‘quv jarayonida axloqiy qadriyatlar va mas’uliyatni singdirish orqali mustahkamlanadi, o‘qitish esa talabalarni hayotiy va kasbiy muvaffaqiyatga tayyorlaydi.

- Masalan, o‘quv dasturlariga jamoaviy loyihalar, axloqiy dilemmalar yechimi yoki ijtimoiy mas’uliyatni rivojlantiruvchi mashg‘ulotlar kiritilishi mumkin.

Zamonaviy yondashuvning asosiy xususiyatlari

- Raqamli texnologiyalardan foydalanish:

- Onlayn platformalar (masalan, Moodle, Google Classroom) va interaktiv dars vositalari (Kahoot, Quizlet) o‘quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

- Virtual haqiqat (VR) va sun‘iy intellekt (AI) asosidagi dasturlar talabalarga real hayotiy vaziyatlarni simulyatsiya qilish imkonini beradi.

- Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim:

- Har bir o‘quvchining individual ehtiyojlari va qobiliyatlariga moslashtirilgan ta‘lim dasturlari.

- Differensial o‘qitish usullari orqali har xil darajadagi talabalarga mos yondashuv.

- STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics):

- Fanlararo yondashuv orqali talabalarda ijodkorlik, tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish.

- Masalan, robototexnika yoki dasturlash bo‘yicha loyihalar orqali amaliy bilimlar berish.

- Soft skills rivojlantirish:

- Jamoda ishlash, kommunikatsiya, liderlik va emotsional intellekt kabi ko‘nikmalarni rivojlantirishga e‘tibor.

- Bu tarbiyaviy jihatni kuchaytiradi va talabalarni ijtimoiy hayotga tayyorlaydi.

O‘zbekistonda zamonaviy yondashuvning joriy etilishi

- Davlat siyosati: O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-2021 yillarga mo‘ljallangan ta‘lim tizimini isloh qilish dasturlari zamonaviy ta‘lim usullarini joriy etishga yo‘naltirilgan.

- Masalan, maktablarda “Zamonaviy maktab” loyihasi orqali interaktiv taxtalar va raqamli resurslar joriy qilinmoqda.

- Xalqaro tajriba integratsiyasi: Finlyandiya, Singapur va Janubiy Koreya kabi davlatlarning ta‘lim modellaridan foydalanish.

- Mahalliy xususiyatlar: O‘zbek xalqining milliy qadriyatlariga asoslangan tarbiyaviy yondashuvni zamonaviy ta‘lim bilan uyg‘unlashtirish. Masalan, “Ma‘naviyat va ma‘rifat” dasturlari orqali yoshlarda vatanparvarlik va axloqiy qadriyatlar shakllantiriladi.

Qiyinchiliklar va yechimlar

- Qiyinchiliklar:

- Moliyaviy resurslarning cheklanganligi va infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi.

- O‘qituvchilarning zamonaviy usullarga yetarli darajada tayyor emasligi.

- An‘anaviy ta‘lim usullariga ortiqcha sadoqat.

- Yechimlar:

- O‘qituvchilarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish kurslarini kengaytirish.

- Xususiy sektor va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik orqali moliyaviy yordam jalb qilish.

- Ta’lim muassasalarida innovatsion laboratoriyalar va inkubatorlar tashkil etish. Amaliy misollar

- Toshkentdagi IT Park: Yoshlarni dasturlash va innovatsion loyihalarga jalb qilish orqali zamonaviy ta’lim va tarbiyani uyg’unlashtirish.

- Maktablarda “Al-Xorazmiy avlodlari” loyihasi: Matematika va informatika bo’yicha musobaqalar orqali talabalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish.

- Mahalla tashabbuslari: Mahalliy jamoalar orqali yoshlarga axloqiy tarbiya berish va ularni ijtimoiy faollikka undash.

Tarbiya va o’qitishning uyg’unligi zamonaviy ta’limning asosiy kalitidir. O’zbekistonda bu yondashuvni rivojlantirish uchun raqamli texnologiyalar, shaxsga yo’naltirilgan ta’lim va milliy qadriyatlarning integratsiyasi muhim ahamiyatga ega. Davlat, xususiy sektor va jamoatchilikning hamkorligi orqali ushbu yondashuvni yanada samarali qilish mumkin.

Olingan natijalar asosida quyidagilarni muhokama qilish mumkin: zamonaviy ta’lim faqat axborot uzatish emas, balki shaxs tarbiyasi bilan chambarchas bog’liq. Tarbiya elementlarining o’qitish jarayoniga singdirilishi o’quvchilarning ijtimoiy kompetensiyalarini oshiradi. Ammo bu uchun o’qituvchilarning metodik tayyorgarligi, dars jarayonini rejalashtirishdagi kreativlik va rahbariyatning qo’llab-quvvatlovi talab etiladi. Tarbiya va o’qitish uyg’unligi darsdan tashqari faoliyatlar, klub va loyiha ishlari orqali ham mustahkamlanishi lozim.

Xulosa

Xulosa: Tarbiya va o’qitishning uyg’unligi zamonaviy ta’limning poydevori hisoblanadi. Bu ikki tushunchaning ajralmasligi o’quvchilarni nafaqat bilimli, balki axloqiy, ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirish imkonini beradi. Shaxsga yo’naltirilgan, kompetensiyaviy va integrativ yondashuvlar bu jarayonning samaradorligini oshiradi.

Har bir dars rejasida tarbiyaviy maqsadlar alohida belgilanishi kerak.

O’qituvchilar uchun "ta’limda tarbiya" bo’yicha muntazam malaka oshirish kurslari tashkil etilsin.

CLIL, STEAM, Case-study kabi integratsiyalashgan metodlar umumiy o’rta ta’limda keng qo’llanilsin.

Tarbiya va o’qitish uyg’unligini baholovchi indikatorlar ishlab chiqilsin.

Fanlararo loyihalarda ijtimoiy-ma’naviy qadriyatlar bilan bog’liq mavzular keng yoritilsin.

Adabiyotlar:

1. Sh.Mirziyoev. “Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz”. Toshkent –“O‘zbekiston” - 2016.56
2. Sh.Mirziyoev. “Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak ”. Toshkent – “O‘zbekiston” -2017.104 b.
3. 2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi. O‘zbekiston Respublikasi prezidentining 2017-yil 7 fevraldagi PF-4947 sonli Farmoni
4. Pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarish, sifat va samaradorligini oshirish texnologiyalari.T.Turg'unov, L.A.Maqsudova, H.M.Tojiboyeva, G.M.Nazirova, M.A.Umaraliyeva: Toshkent – 2014
5. Tizimli yondashuv asosida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari ta’lim jarayonini tashkil etish metodikasi// Sh.O‘ktamova magistrlik dissertatsiyasi. Jizzax 2022 y.
6. To‘raqulov X.A., Xasanboyev J., Usmonov N. O‘., Alqarov I.Sh., To‘raqulov O.X. Ilmiy tadqiqot asoslari. O‘quv qo‘llanma.- T:Fan va texnologiya. 2011
7. Novikov A.M. Yangi davrdagi rus ta'limi: meros paradokslari, rivojlanish vektorlari. Moskva, Egves Publ., 2000.
8. Novikov A.M. Metodologiya uchebnoy deyatel'nosti [Metodikai ta'lim faoliyati]. Moskva, Egves Publ., 2005